

Jakob B. Bjarnason, Síðu

“Vorboðinn”

Blað U.m.f. Vorboðinn
II. ár. 2. tbl. 25. febrúar 1917

Vorðunum

Úlgefandi: U. M. F. Vorðunum Pitsljóni: Hilmar J. Finnsson.
H. á s. 25. febrúar 1917. 2. hl.

Mótusmál

„Hversu fatni gafan gófan manni,
H geymis festrómál,
sem dýsaw, fagrau fjörsjöt þann
H for hann aldrei þorðafann
þy ávalt þes í blitri sál
það þesla H á norð mál.“

Þetta vindi H í kvæðinu Vestur-Íslendinga
eftir skáldit Einar H. Þvösan. Þannig ávarpar hann
landa skrota handaw nit hafit, honum, sem fleisum
H það ljóst, hversu dýsmatur fjörsjötus mótusmál
þeirra, ísluska, athi að vera þeim, sem þy alt þjöt-
emít, hinsvegar H honum það ljóst, hversu miklum
efit leikum það verður bundit fyrir þessa landnema
að halda nit sínum sjökenni legu sínum, láta ekki
þess um of inni samkeppni þingitu þjöturanna,

vertu ekki fyrir ofmiklu áhrifum á þessu suti af þeim stökum. Hattan er mikil, það svo að fylsta líkur eru til, að Íslendingar vestan hafa geti ekki rænd nið reist líf lengdar. Demin eru dögum ljósari, að í þessu efni, sem fleisum, hefi orðið síu ramin á að sá stökari ber himn mættarminni ofucliti, lungumálit hit upphaflega er tapat hjá sumum þjóttum.

En hvað sem þú líður, hvort U. Þel verður auðvíg lengur sta skemur að halda nið þjóttum sínu, þá er vel farið er þeir eru hvattir til að halda byggð nið það eins og L. d. í áttumefudu kvæði Qu höfum nið lesit kvæði eðis Matthías til Vestur-Íslendinga, þökk sju þeim er þannig hafa hvatt frændur okkar vestan hafa til þessa, það er og verður sámi fyrir okkur Íslendinga að landa okkar handan nið hafit minnist aðjarðar okkar með virðingu og sýni það í verkum. En þó áttumefud hvalningarað sju til U. Þel megin nið þel hjó heimva að sjálfsgötu sílfara okkara þau, sem til okkar voru þau sámi. Látum þau hafa áhrif á okkur!

Þess er engin vanþörf, þó ekki sjum nið einu illa setti og þess i þessu sem U. Þel og ber að sjálfsgötu margt til að svo er ekki. Sjálagt okkar frá atab beytinga og beytinga sláttum hefi

verit Íslendingum til vernda í þessu efni. En allt fyrir það á íslenskum skatta sámi ofþessu efni þessu það að verkum að nauðsynlegt er að Íslendingar sju þannig til, vora íslenskum.

Norranan, málið sem allar Norðurlanda þjóttar sámi i framöld, hafa Íslendingar einir varðveitt mjög litit beytt, þau sem frændis þjótt okkar hafa blandat þú samann nið sámi máli; það hlýtur að vera melnast okkar Íslendinga að láta ekki málinu hniqna á þessum framfara og meiningar tímum.

Láta ekki hniqna:

Máli sem hefi mátt að þola
meigin öll er skinn má grima
is og hungur, eld og vafa,
áþjáv, vantir, Svarta dandi; —
málið fragla söngs og sögu
sínu þessa guta sámi,
málið, er fyltis þeimandi þau
þál og að, þó hjartanu blabi.

Svo lípic þjóttskáldit Matthías móttumálinu. Vissulega eru þetta skáldlegar hugleitingar. Það eru ekki áttumefud vafamein sem eru þjóttuminnu hallulegust, matti nastum atla að þau gerðu

það en þá þráttmeira og fjölskrúfuga, heldur eru það eins og
áður og sagð utanákomandi ~~af~~ áhrifin, sem mestan þökunda
gela gjört í þessu efni. Mótumál okkar og það sama og leitt hefi
sígu hjá Norðmönnum, Svíum, Dönum og Færingum.

Okkur Íslendingum voru það meira en metalskinn ef við ljétum
málinu hníga í okkar höndum, þar sem svo drengilega hefi verið
hafist handa, málfin þessu til góts gengis. Sagir að benda á
Sveinbjörn Legjissau, fjölnismenn, Jón Sigurðsson o. fl. o. fl. og allir umma
þessu máli til gengis á sífustu öld. Við vitum það og vonum að
við þessum ekki að vera kinnrota fyrir óþrúlu og þekkingarleysi
í þessu efni, því sem helur þá eru við uppi allmargis menn, sem allur
að gela dekist að sjá leit þoga slátt í þessu efni og hafa þegar gjört að
nokkru. Þó virðist að árangurinn sjá ekki eins autsar og skyldi og
þer að sjálfrogtu margt til, málið virðist ekki vera nágilega heildar-
legt grundvöllinn vantar skipan, við alþjóðmenn vitum ekki
hvegi við eignum að fylgja, hvað rjettara er, þegar leit þogarnis, lærtu
mennum fylgja norri þinni reglum hær. Kentm. Þriðjúsau þegir:
„Segja má um málfræðna, - að minsta kosti um sláttlinguna -
Hinnas kreddu eru margar og gela verið, af því að fóru tilhöfundami
áttu sjá sín kreddu hær og þessvegna og grundvöllurinn ekki

ein heild. En í þeirri átt og þó grundvöllurinn." Þannig farast
Kentm. orð. Myr virðist að það sjá það og mest ríður á að undinn sjá
bráður leigus að því að fengin verði áleggilegur grundvöllur fyrir is-
lenskuna, þar hæg að vaula fyrir mikils árangurs. Það og næstinn hlagi-
legt að málfræðsbakur, sem notast eru til kenlu á sama línu skuli
ekki vera samhljóta; oflart ávinn háta þinn kreddu og höfundami
hafa setts sjá, þessi ávinn hlýtur að hafa ill áhrif á nemendum.
Það og h. d. skrilt að hafa ekki nafnið á orðflokksnum það sama alslátt.
H. margt og að líta þegar að vinnun og hveinsu málsins og ummið,
fyrir og fremst þessa því að blandast öðrum málum, hallan í því efni
þá allur varandi, eflir því sem viðþyngingin við áttar þjóðir ver.
Mátaf miltar sláttugt í þá áttina að gjöra fjórþegðimas að engu.
Uppfindingarnar í samgöngunum eru sláttugt ^{stígar}. Öðru lagi, að þessa
og hveinsa málið, iðryma arðskipum og mállýtum, sem iðlendur
valdhafarnis hafa séit á vasis þjóðasinnar á eyndas limumum. Málið er
misjafnt, þó íslenska geti talist, því og það eitth af verkfnumum að
glata smekk þjóðasinnar fyrir fögru máli. Við að rita þagust mál
hemur ekki eingöngu til þeina arðavalið, einnig og ekki síður miður-
rættum arðanna; mátti í þessu sambandi benda á Íslendingasögurnar
arða og setningaskipum þeirra. Þið mikla sniddarverk! Við Íslend-

ingar erum fumnleggjast á sviði framfaranna, ný störf, vestr-
fari og hugmyndir nýja sjó öflugra til ríms, en þetta hefur
nýrra vrita og verða af samþyktast íslenskummi, þannig þraskast
málist og þróast. En hjer verður að brúka varfærni svo ekki skapist
arfskeipi og högnunali. Þjófin má ekki láta niðrymninguna við
munningarþjófinar, - sem hefur þó óneitanlega af mörgu leyfi mjög
heillavænleg áhrif á þraskast og framfarir þjófinnar, verða til þess
af veikja möguleikana til að heljast sem sjálfstær þjóf - en
það yrði ef við löpsutum okkar djúmata festuastfi.

Verndum málsins og mikil og vandasamt verk, og og
engin furta þó ofstlega gangi; þú veitir ekki af að allir
leggja fram krafta sína sjó þlegnislaust, þessu máli til skyktar,
enda hafa U.M.F. ásett sjó að brúta sjó fyrir þessu máli, svo sem
antit og, í stefnuskri þeirra slendus: „af reyna af fremsta megni
af slyfja, vernda og efla allt það, sem þjótlegr og horfis íslensku
þjófinni til gagns og sóma. Sjóstaklega skal leggja slund á að
leggja og heimsa málist.“ Öðlilegt og að slík ákvæði sjó í
stefnuskri fjelaganna, þegar þess og gath hvað málistverndum og
eðst og hins líka hvað U.M.F. hafa slastaf sluttan sína, verður
ekki vanst mikils árangurs frá þeirra hendi í þessu efni.

Stjórnir U.M.F. til framkvæmda þessu máli hafa helstar verið þess og
ni skal geina. (Þekit eflis: Um U.M.F. Gef. eflis lentim. Davittssau)

a.) að haldni hafa verið fastandi fyrirlestur um málistinn innan
fjelaganna, annaðhvort af fjelagsmönnum eða öðrum. Qu fjelög hafa hvatt
fjelagsmenn sína til þess að vanda rætur sínar og ritsmítar og sjó fram á,
hve mikill sómi það og U.M.F. að ganga á undan öðrum í þess efni.

b.) að halda úti skrífutum blöðum, sem fjelagsmenn þenjji sjó að rita í. Öru
þau lesin upp á fjelagsfundum eða latin ganga manna á millum. Árið 1913
hjeldu fjelögin úti 35 handritutum blöðum í þessum tilgangi.

c.) að slafna málistta nefnd í fjel. og hefur þann slastaf á hendi, að sálfva
arfskeipum og málistum á fundum fjelaganna, sem þróta af vörum
fundarmanna og þjóta þau á íslensku, eru þau síðan lesin í heyranda hljóti
á næsta fundi á eflis. Þetta hefur gefist vel. Fjelagsmenn hafa vanist á að
vanda rætur sínar, bati af arfsari og hugsum.

d.) að einstakir menn í sumum fjelögum hafa komit á föt málistunda-
floknum, þau sem ástættus leyfa, til þess að yfka ræfulist og sjóstaklega í
þú skyni að vanda málistinn.

Þannig hafa U.M.F. hagar framkvæmdum sínum, hvort sem árangursinn
þann að virtast mikill eða litill, þá og eitt virst, að þau hafa vakit áhuga
meðlima sína, í þessa átt og það happadryggt sjó i áttina.

Taja, hvernig er þessu annars verið hjá okkur karu fjelag. Okkar
fjelag er ungt og fínt og hefir við margan örfluglíka af stríða, eins og
raumar fleiri fjelög, svo ekki er hægt að vanta mikils árangurs. Þetta mál-
efni hefir aðeins einusinnu verið til umræðu á fundi, þegar ákveðið var að
halda úti blaðinu „Vorboðinn“, síðan hefir ekki verið um þau breyft. Blaðið
Vorboðinn er það einu er getið hefir verið af þessu máli, en mér virðist að blaðið
hafi ekki komið að hlutvæðum notum, þar sem ekki hefir verið hlytt þeim
reglum er settar hafa verið útgáfu blaðsins, á jafn hátt og eftirlit yfir ritstjórans.
Því með er jeg ekki að segja að yfirritstjórnin hafi trassað sláttu sína. Ef
mér minnis rýll þá eiga þeir er rita í blaðið að senda ritstjórn sína til
yfirritstjórans og hann svo til ritstjórnanna með athugasemdum ef nokkra
eru. Þen þessu hefir ekki verið framfylgt og er illa farið. Jeg segi
því mig að jeg hefir skrifað þessu ritgerðin í blaðið en hvoruga sent
til yfirritstjórans til athugasemdar, og hefir mér þótt það leiðt. Orsök
til þess að jeg hefir ekki gjört það sem búið var í þessu, er sú að
jeg hefir verið svo nauamt fyrir með að hrípa þetta upp að jeg
hefir ekki haft tíma til að senda þessu yfirritstjóra; og leiðir það
af því að einskaritað hefir verið í hvaða löluhlafi þessar ritgerðar
skyldu byrjað. Þannig mun það hafa verið með fleiri.

Jeg man ekki fyllilega hvernig reglur blaðsins eru, en eftir því

sem mig minnis, þá þurfa þess einhverra breytinga við til þess að ná
hlugangi sínum, sem er að hafa svo útgáfu blaðsins að það geti
verið öflugur þáttur í starfsemi Vorboðans til verndar mótumálinu, sem
við hljóðum að vinna að svo sem mögulegt er. Við eigum óþagilegt með
að koma saman til fundarhalda, þessuignar ritur okkur á að nota
blaðið fyrir umræðugagn, og er það önnur hluti á mytum blaðsins. Því
með er ekki meint, að ekki beri að rita í blaðið um annað en mál er
sneota fjelagskapinn beinlínis. Langt frá. Þannig er að menn láti
það ekki aftra sjá frá að rita í blaðið, að þeir finni ekki umræðu-
efni er komi fjelaginu við; það er hversu hluti af öllum þeim
umhugsunarefnum sem til eru, og sem fjelagið gelur beitt sjá fyrir
og starfað að. — Því atla jeg ekki að fara út í einstök atriði

viðvíkjandi blaðinu og fyrirkomulagi þess, vanti þess að lekið
verið til umræðu mótumálinu á fundi og þá athugasemdar reglur
blaðsins. Ekki varir úr neqi að þá yrðu athugað, hvort ekki mundi
færð fyrir okkur að innleiða eitthvað fleira af aðferðum er önnur
U. M. F. hafa starfrakt og að framman eru tilfarðar, svo sem mállyfa nefndir.

Jeg nefndi þess að framman Helendingasögurvar, sem fyrir myndu að
fögru og kjammiklu máli, og var mótumálinu óneitanlega mikill
slyktur í því að þess varu lesnar meira en get er — og það með

gaungafni - ekki hlaupt yfir þor, aðeins til að gleipa í síg
basdagaliðsingama; heldur taka eftir og festa sjó í minni, hvað
haganlegan þinning sögurilsumum hefist tekish að koma um-
fangsefnumum í. Þor ber svo augljós merki um skýra og skipu-
lega hugsun sögurilsumanna. Það má nefna Snorra Sturlusan. Hú
og jeg kominn að hugræklinni samhlíta mótumálsræklinni, það er
nákamit hvað öðru og það að fylgjast að ef vel á að vera. Að vanda
hugsun þá sem í orðum felst, enda þó aðimörg dæmi finnist
til þess að ekki fari saman fögur hugsun og fagurt mál, þá
virtist hitt þó algildara. Þitt er mist, að á bak við skýra og skipulega
framselningu, mun oftast vera skýr og skipuleg hugsun. Dæmi
munu til þess að þó mönnum sje auðvið að hugsa svo vel sje, þá eigi í
þeirri stítt með að koma hugmyndum sínum í samsvöðandi þinning,
hvort heldur er í raun eða riti, og er það all oft afingos leysi sem veiddur.
Við ungmennafélagar þusfum að kappkasta að sem flestis okkar
"- ávalt veri í blúfri sál, það besta er á vort mál".

Við Íslendingar þusfum að gera meira en nú er, að þú að
lesa fonsögurnar, ekki hvað sist vegna málsins. Öneitanlegra
vari hilsusamlegra að fólk svalaði lestrarfisu með þeim, heldur
er með hinu fjölda skáldsagnarustvi, sem veitir hefist inn á

lokamarkaðinn svo mjög nú um nokkur ástandfarir á. Stundant
eru margar undandekningar, ~~þú~~ þú að alt sje ómerkilegt sem
sinnit hefist verit á íslensku, langt frá þú, svo er fyrir þakrandi
að margis gimskemas eru í þú safni.

Við skulum þá slá þú förtu að fonsögurnar attu að geta
urtit og sjeu, eitt öflugasta hjálparmetal mótumálinu.

Konu fjelagar! Við megum ekki láta lengi dragast að nokkura
okkur, svo sem möguleikamir leyfa, þann mikla styrk sem þor
geta veitt okkur í þessu efni. Flettum upp í frislundunum: Heims-
kringlu, hjálu eða einhverjum plikum. Láttum heldur eitthvað af
úllendu sögunum eiga sig.

Jeg vil aðeins nefna eitt atriði en. Þef jeg man rjett þá var það Jónas
Hallgrímsson, sem sat einusinni við einhverja ritmið, aðeins í þú
augnamiti að afi ritleikni sína, hann hafði lesit og hafði fyrir
framman sig ritgerð eflis einhveru vel ritforan manni. Ritgerð þessa
sók hann sje til fyrirmyndar. Það mark setti hann sje að láta
sína ritgerð ekki standa mjög að baki himnar að ártfori og fagangri.
Ekki hatti hann fyr en markinn var náit, að hann áleits, en mörg
uppköstin mátti hann gjöra. Þó ekki þusfi menn alment að
hugsa sje að öflast ritleikni sem Jónas, þá er áreitánlegr, að margu

hefti góls af því, að setja vel á sig, hvernig þeir haga arðum sínum,
í raði og riti, sem álitnið eru vel farið í þeirri list. Vel voru ef
þeim sem góls skín lesa á fagurt og þróðmikið mál, vildu leiðbeina
okkur sem yngri erum og minna lærtis, svo sem benda okkur á
rildsmítar og varu eflisbreytnis verfar.

Lat jeg svo máli mínu lokit, með þeirri ásk og von, að okkur komu
fjelagsbrætur, sem og öllum löndum okkar öldum og óbarnum
auðnist að varðveita og efla íslenskuna.

Þú jeg ykkur svo að fyrirgefa frágangim á þessu mínu máli
Að endingu vil jeg rifja upp fyrir okkur tíndi þessu máli
vitvirkjandi eflis Þjanna frá Vogu.

Skallas nauðsyn

til að geta og negeynd veita,
nitru starfi fetra arfi.

Narrann andi yfir löndin
aldar leiti fagtar heitar.

8 mars 1917.

Þjanni D. Finnamann

Sjón.

— Brot —

Skend jeg á hásljettu stamalandis
og stari út í bláinn,
útsýnið heðekur hinga mans
í hjartanu ólgos þráin.

— þrá voru alljörð að hefja hátt
en hafa þó ekki líl þess mátt,
vera ei sterkari en stráin.

Svipmikil er þú sveilladís
þú svalim á brjósl þín andi.
Ef að þjó slyskur voru mis
verfnum þig öll með brandi
þressis í lund með hug og þor
oss hlýfir að fetu í áa spor.
Blaklis þá þjanni yfir landi.

Larið þaþ ungrir sem mest & mest
og manngildis kraftana eikur
hver einstakur lori sem fequrst og flesh
þó fimmist í byrjun veikur.

Stann á að mynda sjú skafanis skipt
skapa þor kvatir & sjálfur þor sljót
- & þungskilin lífsins leikur.

Skugga-Vatli

